

ÁLLATVÉDELEM

○○○ A MAGYARORSZÁGI ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLETEK KÖZLÖNYE ○○○
○○ KIADJA AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET BUDAPESTEN ○○

Ezen lap közleményeinek utánnymását nemcsak szívesen megengedjük,
hanem tisztelettel kérjük is.

Megjelenik egyszer havonként. || Előfizetési ára 1 évre 2 korona

II. ÉVFOLYAM	1905. JULIUS	.: 7. SZÁM .:
--------------	--------------	---------------

JÓZSEF FŐHERCZEG.

Nagy veszteség érte hazánkat, mely elvesztette legmagyarabb főhercegét s nagy veszteség érte egyesületünket; mely a megdicsőült főhercegen védnökét siratja.

Fájdalomtelt szívvél emlékezünk meg róla, kít egy nemzet gyásza kísért sirjához, mert elvesztettük támaszunkat, a fényt, mely eddig egyesületünket beragyogta.

József főherceg maga is lelkes állatvédő volt, hiszen különben is lelkesült minden humanus eszméért. Sokat beszélnek megszelidített sakáláról, mely mint a kutya kísérte nyomon mindenhová.

Mikor 1893. november 9-én egyesületünk küldöttségileg felkérte, hogy annak védnökségét elfogadni kegyeskedjék, a küldöttségnek e szakban adta tudtára beleegyezését:

„Tudomásul veszem és köszönöm az állatvédő egyesület amà határozatát, hogy védnökévé választott. Emberbaráti törekvésüket ismerem és méltánylom. Tudom, hogy az állatokkal való emberséges bánásmód milyen szép hatást gyakorol a népre. Igazán örülök annak, hogy az állatvédelem eszméjét hangoztatják és szóban, írásban, megrendelésekben is megtestesítik. Nemes buzgalmukat tőlem telhetőleg támogatni is fogom, mert

nálunk a nép még mindig, sokszor nem úgy bánik az állatokkal, ahogy kellene. A jó bánásmód pedig az erkölcsökre is van hatással és így a nép nevelésére is befoly, mert durvaságát lassanként megszünteti és nemes érzelmet hoz létre. Főleg a vidéken nyílik még nagy tér, melyen az állatvédők buzgólkodhatnak. Kivánok is sikert, meg kitartást önzetlen fáradozásuknak."

Védnökünk halálának lesújtó hirtelen birta elnökségünket, hogy rendkívüli választmányi ülést hívjon össze, melyről a következő jegyzőkönyv vététt fel:

1 c—1905.

Jegyzőkönyv,

mely felvétetett az „Országos Állatvédő Egyesületnek“ József főherceg védnök elhalálása alkalmából 1905. június 14-én tartott rendkívüli választmányi üléséről. Jelen vannak Máday Izidor ny. min. tanácsos elnöke alatt: Grimm Gusztáv ügyv. alelnök, Grimm Gusztávné, özv. Hangl Józsefné, özv. Kolozsváry Károlyné, dr. König Henrikné, Krizbay Mária, Miskó Józsefné, Párducz Erzsébet, báró Pongrácz Vinczéné, özv. Schmidt Miklósné, Borbély Vidor, Fülei Sz. Lajos, Ilosvay Bertalan, dr. König Henrik, Monostori Károly, Rothmann Jakab, dr. Stern Adolf választmányi tagok, Kukuljevic József t. tag, Franke Ágost titkár, Hänslér Károly jegyző.

Elnök megnyitja az ülést és ennek egyedüli tárgyát a következő beszédben adja elő:

Tisztelt Választmány!

József főherceg halálának hirtelen, mely az egész országot gyászba borította, az Országos Állatvédő-Egyesületet is fájdalmasan érinti, amely egyesületnek József főherceg évek hosszú során át védnöke volt. A mai rendkívüli ülésre azért bátorkodtam a t. Választmányt összehívni, hogy magas védnökünk elhunytá felett részvétünknek méltó kifejezést adjunk. Nem lehet feladatunk, nem is volna képes, hogy József főherceg ritka sokoldalú egyéniségének hazánk politikai, társadalmi és tudományos életére való áldásdus kihatását vázoljam. Nem szólok róla, mint a magyar honvédség főbb alkotójáról, nem említem őt, ki magát mindig magyarnak, az országot hazájának vallotta, mint a magyar közszellem kiváló képviselőjét, a tudományos mozgalmak és a magyar ipar pártfogóját, nem mint elsőrendű gazdát, hanem gazdag egyéniségének csak egyetlen vonását óhajtom érinteni, t. i. hatalmas emberbaráti érzületét.

Az ő emberbaráti szive az ország társadalmában felkarolt minden olyan mozgalmat, pártfogásába vett minden intézményt és reá talált minden törekvésre, amely arra irányult, hogy az emberiség erkölcsi és anyagi javát előmozdítsa. Hogy ne kelljen többet említenem, utalok arra, hogy József főherceg a tüdővész elleni mozgalom élére állott, hogy gyógyintézetet és fürdőt tartott fenn, hogy a százazrek vagyonát pusztító tüzek kevesbbitése céljából a tűzoltóság országos szervezését megindította és előkelő példájával támogatta, hogy poliklinika és egyéb jótékony intézmények éltető szelleme volt, hogy még a társadalom páriáinak, a cigányok sorsának javítása sem került el figyelmét.

Ez a hatalmas, egész társadalmunkat átölelő emberbaráti érzület megértette vele azt is, hogy az állatvédők, midőn az állatok szeretetének és kimelésének tanát hirdetik az életben és az iskolában, ezzel a közérzület szelidítését és az erkölcsök nemesítését iparkodnak terjeszteni s így, mint emberbarátok működnek.

Ez az igazság szerezte meg szerény egyesületünknek azt a kitüntetést, hogy József főherceg az egyesület védnökségét elvállalta, hogy ő és Klótild főherceggasszony az egyesület alapító tagjai és hogy a főherceg az egyesület és az állatvédelem ügye iránt való érdeklődését azáltal is tanúsította, hogy közgyűlésünkön magas személyét is képviseltette.

Bánatos és mély hálával emlékezünk meg József főhercegről, nemeslelkű védnökünkről és kívánjuk, hogy az ő tündöklő példájának emléke örökké éljen a magyar állatvédők szívében.

Gyásznak kifejezése céljából a következő javaslatokat bátorkodom a t. Választmány elé terjeszteni:

1. A ravatalra az egyesület nevében koszorut helyezünk el.

2. A temetésen az egyesület elnökségének vezetése mellett küldöttségünk jelenjék meg. Az ebben résztvenni kívánó urak az ülés befejezése után jelenkezni sziveskedjenek.

3. Részvétünknek a magas főhercegi családhoz intézendő feliratban adjunk kifejezést.

4. Védnökünk emléke a jelen ülés jegyzőkönyvében és a magyarországi állatvédő egyesületek évkönyvében méltó módon örökíttessék meg.

A választmány elnöknek ezen előadásában foglalt 4 pontból álló javaslatát határozatilag elfogadja. Kelt, mint fent.

Hänslér Károly, s. k.
jegyző.

Máday Izidor, s. k.
ny. min. tanácsos, elnök.

Elnökünk indítványa értelmében a sirra koszorut helyeztünk és József Ágost főherceghez a következő részvétiratot intéztük:

Császári és királyi Fenség!

Mélyen megrendítve az elháríthatatlan isteni elhatározásból származó sorsfordulattól, mely császári és királyi Fenségedet, a főhercegi házat, felséges urunk és királyunk családjának valamennyi tagját, a magyar hazát és mindnyájunkat, Fenséged megdicsőült atyjának elhunytá által lesújt, bátorkodunk cs. és kir. Fenségednek, mint a felséges család mostani fejének legmélyebben érzett részvétünket a legalázatosabb tisztelettel kifejezni.

A megdicsőült egyesületünknek számos éven át felséges védnöke volt, ki céljainkat szóval és tettel a legkegyesebben támogatta, s kinek neve beragyogta szerény egyesületünket s működésének fényt és tekintélyt kölcsönzött.

Egyesítjük könyörgésünket az országban gyászoló milliókéival ama buzgó imában, hogy az élet és halál mindenható ura öntse ki vigaszának serlegét a főhercegi családra s engedje, hogy felemelkedjék ama tudatban, hogy a megdicsőült emléke örökké fog élni minden magyar szívében.

Isten áldja dicső emlékezetét!

Maradunk cs. és kir. Fenségednek legalázatosabb szolgálói:

Budapest, 1905. június hó 27.

Máday Izidor s. k.

ny. min. tanácsos, elnök.

Franke Ágost s. k.
titkár.

Grimm Gusztáv s. k.
üggy. alelnök.

Ezen iratunkat József Ágost főherceg a következő táviratban kegyeskedett megköszönni:

„Ő cs. és kir. Fensége József Ágost főherceg ur kegyesen és legjobban köszöni a szives, jól eső részvétet.

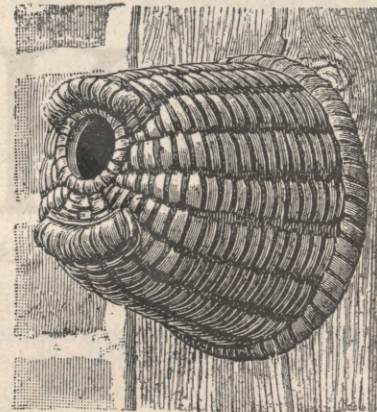
Gróf Batthyány Béla, kamarás.

A temetésen egyesületünket Franke Ágost titkár és Hänsler Károly jegyző képviselték.

Hogy pusztíthatjuk a káros verebet legemberségesebben?

Még ma is találkozunk azzal a balhiedelemmel, hogy az az igazi állatvédő, „a ki a légynek se árt”. Világos pedig, hogy ma a legszentimentálisabb állatvédő is belátja, hogy mindazt az állatot, a mely több kárt csinál az embernek, a közvagyonnak mint hasznót, vagy éppen azt az állatot, a mely hasznót nem is hajt, hanem csak kárt okoz, elszaporodásában gátolni, sőt kiirtásán is fáradozni (az emberségesség határain belül) indokolt, sőt kötelesség. Hiszen már mikor az éneklő madarakat védjük, tulajdonképpen a káros rovarok elszaporodása ellen küzdünk, tudva azt, hogy leg-hatalmasabb pusztítói e rovaroknak éppen az éneklő madarak.

Az itt szóba hozott veréb bizonyos fokig hasznos szárnyas, hiszen rovar az is és fiókái is esznek, tehát pusztítanak, de elvitázhatlan, hogy kivált gabonaneműekben (már akár lábbon, akár asztagban, kazalban, akár sertés- és baromfi-eleség formájában) oly jelentékeny kárt tesznek, ha nagy a számuk, hogy e miatt nem ok nélkül sorozzák őket inkább a káros és nem a közömbös állatok kategóriájába.

1-ső ábra. Cserép-verébfészkek a verébtójtás elszedhetősehez.

Pusztán a mezei gazdálkodás s a humanizmus szempontjából is, de még inkább állatvédelmi szempontból tekintve a dolgot, a feladat tehát az, hogy irtani kell, szaporodásában gátolni kell e madarat, de nem vérengzően, nem kegyetlenül, hanem lehetőleg emberséges uton-módon.

Hát én nem tartom emberséges eljárásnak pl. az öblös csövű puskával a verébcapatba lövést, mert sok közülök csak megsebesül s órákig, napokig kinlódik, míg nyomorult párját kileheli. Nem tartom eléggé humanusnak a verébfészkek lakóinak, szülőknak és élő fiókáknak elszedését s megsemmisítését se, hanem emberségesebbnek tartom a verebek *tojásainak* a pusztítását.

A verébanya által kitojt 3—4 tojtásban élet tulajdonképpen nincs, azok megsemmisítése állatkinzást tehát nem képez, de az elszaporodásnak jelentékenyen gátot vet kivált a miatt, mert egy év folyamán a veréb

többször is tojik és költ s így egy-egy fészek tojásának elszedése legalább is 8—10 kártékony veréb keletkezésének s kártételének megakadályozását jelenti.

Nem szükséges bizonyítani, hogy a veréb tojásainak a természetes, gyakran igen elrejtett fészkekből történő kiszedése nagy akadályokba ütközik; a célra tehát mesterséges fészkek veendő igénybe, melyeket mi magunk ismeretes, könnyen hozzáférhető helyeken akgatunk fel s kutatunk ki időnkint.

2-ik ábra. Verébtójások elszedése.

Külföldön cserépből való ilyen fészkek készen is kaphatók (1. ábra), nálunk azokat akármelyik fazekas is előállíthatja, sőt e célra apróbb virágcserepek is felvolnának használhatók aként, hogy a fenekükön levő lyukat meg kellene nagyobbítani annyira, hogy azon a veréb ki- és beférjen s el kellene látni sodrony akasztóval úgy, hogy nyitott szájadékával istállók, magtárak, ólak, aklok, csűrök falára vagy fák oldalára ütött szegre felfüggeszthető legyen, a földtől valami 4—5 méternyi magasságban, úgy a hogy az 1. ábra mutatja.

Ezeket a cserép buvó helyeket, mint külföldi észleletek bizonyítják, a verebek előszeretettel keresik fel s vernek bennük fészket, raknak tojást és költenek ki fiókákat.

Ellenőrzésüket s illetőleg a tojások vagy fiókák kiszedését 14 naponként végezhetjük akként, hogy létrán a fészkekhez hágnunk, azt leakasztjuk s hátulról beleszúrunk aképen, a hogyan a 2. ábra mutatja, kiszedvén pedig a tartalmukat, a fészket ismét visszaakasztjuk helyére. Egyetlen ember ezt könnyű szerrel elvégezheti egyéb dolog híján, esetleg jutalmul kapván a tojásokat vagy fiókákat, melyeket külföldön tényleg megsütnek s megesznek.

Részemről ezt a munkát gyerek népségre nem biznám s ha éneklő, hasznos madár ütne abban a

fészkekben tanyát, azt önként érthetően nem bánthanám. Belgiumban tett tapasztalatok szerint a meglopott fészket, vagy a mellette levőt a veréb ismételtlen is elfoglalja s ekép lehető, hogy 2—3 fészkealj tojás is megsemmisíthető egy-egy ilyen cserépben egy év folyamán.

Már 10—20 ilyen csekélységbe kerülő eszközzel és eljárással 100—200 verébnemzedéket lehet emberségesen ártalmatlanná tenni s illetőleg a tulszaporodást meggátolni.

Önként érthető, hogy egy bizonyos területen, gazdaságban, szomszédos tanyákon, majorokban, portákon, szérűkertekben minél több ily készülék alkalmaztatik, vagyis minél inkább igyekszik minden érdekelt a verebet ekként emberségesen pusztítani, annál nagyobb a siker.

Monostori Károly.

A beváltott ígéret.

Irta: J. Salva.

Márczius 19-e gyönyörű verőfényes nap volt, telve tavaszhangulatokkal; szinte csábított ki a szabadba.

Én is iparkodtam ügyeimet a szokottnál gyorsabban lebonyolítani, azután kísértéltem a Béga mentén a szabad természetbe. Gondolataim szerte csapongtak, míg pillantásom felváltva az őszi vetés üde zöldjén s a sárga hullámokon kalandozott, midőn — alig hittem szemeimnek — a tavasz egy korai hirnökét, óh nem fecskét, csak egy rendkívül nagy békát vettem észre a víz partján.

Rögtön eszembe jutott Sipulusz emberszerető, szellemes értekezése „A tudomány vértanui“, melynek olvasása közben párhuzamot vontam házi nyul és béka között.

Az állatvilágnak e tagjai óriási számban estek a tudomány áldozataivá; a Baumschneider-gép szerkesztése alkalmával nem kimélték őket, gondolván: béka van elég.

A résztvevők tömege ezeknek feláldozásán kevésbé botránkoznék meg és az áldozatokat túlélő testvérek boszúérzete ki lehetne elégitve, ha tudnák milyen kínokat kell kiállania azoknak, kik kiteszik magukat azoknak a kinzószerszámoknak, de felháborító és elszomorító dolog, hogy a legkegyetlenebb halálmémetek kell száz meg százezer rovar és legyeket pusztító hasznos teremtménynek elszenvednie és kinzóik gyermekek.

A mennyire módomban van, megakadályozom az ilyen kegyetlenkedéseket, de mit tehet az egyes ember egy egész sereggel szemben.

Ilyen gondolatok kergetőztek agyamban s én elkedvetlenedve hazafelé tartottam, de mégis messzebb jártam mint gondolám, mert alig hogy haza értem már alkonyodott.

Nagyon szeretem az alkonyat idejét lámpavilág nélkül eltölteni, teljesen a dolce far niente szentelve magamat.

Alig egy negyedóra telt el így, midőn kopogtatást hallottam; „szabad“ kiáltám, mire egy jól öltözött úri ember lépett be s udvarias meghajlás után így szólt:

Eltérnék az igazságtól, — ha szokás szerint — megkérdezném, hogy *Salva* urhoz van-e szerencsém, mert régóta ismerem és így nem marad más hátra, minthogy bemutassam magamat. Én de Schorf kormányzó vagyok.

Én helylyel kináltam meg látogatómat és megkérdeztem minék köszönhetem látogatását? Az ön gondolkozásmódjának, jó szívének, mely — mint több ízben tapasztaltam — nemcsak embertársai, hanem minden élő- és érző lény iránt melegen érdeklődik; ezek vezettek önhöz.

Kérdéssel akartam feléje fordulni, de ő egy kérézközművelattal félbeszakított és így folytatta:

Az én időm nagyon rövid, engedje meg tehát uram, hogy folytassam . . . el szeretném érní kítüzött czéomat . . . ha nézetem helyességéről sikerül önt meggyőzőnm, szavát adja, hogy a sajtóban szóvá teszi? engemet kényszerítő körülmények meggátolnak, különben magam tenném.

Mintegy ígézet alatt állottam és csak némán bölintottam, mire így folytatta:

Feleslegesnek tartom, hogy megemlékezsem arról az örvendetes és bámulatra méltó haladásról, melyet áldott szép hazánk Magyarország az utolsó 5—6 évtizedben tett, de hogy egy kulturállam — mindenki elismeri, hogy drága hazánk kulturállam, — lakosainak oly magas százaléka nélkülözi a valódi műveltség alap-elemeit: az emberiséget és szépérzetet, az tagadhatatlan és elszomorító dolog; látszat és valóság éppen nem synonym fogalmak.

Vegye elő a napilapokat; nem csodálkozik-e azon, hogy nap-nap mellett mennyi, legtöbbször kannibáli kegyetlenséggel véghezvitt gyilkosság történik? Megtörténhetnék-e az ilyesmi, ha messzefekvő czélok elfogultakká nem tennének s arra törekednének, hogy a lakosságot úgy neveljék, hogy az művelt állam keretébe illő legyen. Milyen egyszerűen lehetne ezt megtenni!

Nézzük csak: a jó Isten végtelen jósága és bölcsessége a szép anyaföldet az emberiségnek rendelte lakóhelyül, de hasonló jogokat szánt az állatvilágnak is. És hogyan alakultak ki a viszonyok?

Az ember, ki már természettől hajlammal bír a kegyetlenkedésre, — erényeket belé kell nevelni, — az állatok felett előnyt nyert, pedig azok éppen ellenkezőleg a természettől sok jó tulajdonságot kaptak. Az embert mindenütt törvények védik, míg az állat a legtöbb helyen „vogelfrei“.

Rettenetes az, hogy 10 gyermek közül rendszerint 9, merő időtöltésből, kinozza az állatokat; egyik kis madárka lábára madzagot köt s vergődni hagyja, míg lábacsáját kitorste, azután mint hasznavehetetlen játékszert félre dobja; a másik horoggal fogdossa a békákat, azokat a horgon maga előtt ugráltatja, majd zsinórra fűzi s a perzselő napra dobja, a hol azok nyomorultul elvesznek. A felsoroltakon kívül még számtalan módja az állatkinzásnak marad megtorlatlanul

s vannak anyák, a kik élő állatokat adnak gyermekeiknek játékszerül.

Ma már ugyszólván mindenki tisztában van azzal, hogy a legkülönbébb jellemvonásokat u. m. erélyeséget, szorgalmat stb. erős akarattal s némi gyakorlat-tal meg lehet szerezni és mégis előfordul, hogy a kegyetlenség a gyermekek második természetévé lesz — azoknak végzetére.

Higye el, azok a megtorlatlan bűnök, melyeket állatokon követnek el, melegágyai a később embereken elkövetett gyilkosságoknak.

Szüntessétek meg ezeket a vészthozó állapotokat, kötelezzétek még a legkisebb községeket is állatvédő-egyesület alapítására, éppen úgy mint tüzoltó s más egyetek szervezésére kötelezzék — meglássátok áldást-hozó eredményt értek el vele.

Tanítsátok meg a gyermekeket arra, hogy az állatokat szeressék, szolgáljanak eszközül e cél elérésére a tankönyvek, kezdve az abc-én s meglátjátok a következő nemzedék előtt az emberiség, ethika és aesthetika valamint az erkölcs nem lesznek idegen fogalmak.

Vendégem szünetet tartott, én pedig egész egyéniségén lényeges változást vettem észre s sajátos borzongás fogott el; végül így szólt: „Helyesnek tartja véleményemet?“

Én ismét csak igenlően bölintottam . . . Mire még alig hallhatóan, de mégis tisztán, érthetően felsóhajtott: „Gondolj a metempsychosere“ s azzal — békává változott.

Rémülten ugrottam fel és — felébredtem. De rövid álom maradandó benyomást gyakorolt reám, izgatott hangulatomban elhatároztam, hogy a képzelt „de Schorf“-nak adott szavamat beváltom azzal a jókívánsággal, hogy „ne legyenek óhajai pusztá álmok“.

A közönség köréből.

Örömmel látjuk, hogy nemes eszméink mind nagyobb körben terjednek. Legutóbb vidékről érkezett egyesületünk egyik nagyrabecsült tisztb. elnökéhez, egy rendkívül humánus szellemről tanuskodó levél, melyet teljes szövegében itt közlünk. A levél írójának egyszerűteteért hálás köszönetünket nyilvánítjuk ezuton is és kérjük, hogy továbbra is hasonló szellemben pártolja és terjeszse eszméinket, mely törekvésében mindenkoron készségesen támogatást talál az országos állatvédő-egyesület részéről.

Mélyen tisztelt Nagyságos Uram!

A jelen sorok megírására Nagyságodnak az állatvilág iránt közismeretű, meleg érzése bátorít fel.

Jól esik, hogy az utóbbiakat, mintegy panaszsképpen, van kinek elmondanom és biztat a remény is, hogy talán lenne út és mód a bajok orvoslására.

Községi jegyző vagyok Pest vármegye K. . cs községében és így bőven van alkalmam megfigyelni, hogy a

nép miként bánik az állattal? Fájdalom, ez a tapasztalat elsomorító.

A Tisza-Duna közét többnyire telepített nép lakja, községem is ilyen, (elmagyarosodott tót), szomszédunkban egy sváb ajku község fekszik, így hát megfigyeléseim leginkább e két népre vonatkoznak; de tartok tőle, hogy a tiszta magyar népre is vonatkoztatható.

Általában úgy áll a dolog, hogy a paraszt csak azzal az állattal bánik kiméletesen, amelyiknek valami hasznát látja (azzal is csak addig, amíg az ő tulajdona.) A többi állattal szemben igazán szívtelen és irgalmatlan.

Majdnem tételekbe lehetne foglalni, hogy melyik állat, milyen torturának van alávetve, ha kézre kerül.

Tavaszzal alig látni parasztgyereket, akinél valami fiók madár, vagy kis nyulacska ne lenne. Az apja hozta neki a mezőről. A gyerek feldobja a kis szárnyast a levegőbe, „repülj madár” — az szegényke ösztönszerűleg terjeszti ki szárnyacskáit, hogy enyhítse az ütést, azután visszahull a földre. Így kinlódik 1—2 napon át, míg végre az éhség, vagy a fáradtság, vagy valami torkos macska meg nem szabadítja a további kintól.

Az ürge nyakára madzagot kötnek s úgy hurczolják 2—3 napon át faluszerte.

Sokkal kinosabb a sorsa a bőregérnek. Ezt, ha kézre kerül, az apa a gyerekének multságára szárnyainál fogva kiszzegezi az istálló ajtóra. Ott kinlódik a nyomorult néha 5 nap is.

Ennél is irtóztatóbb a sorsa a szegény sünnnek; azt kivétel nélkül átszegezik hátban egy hegyes karóval, úgy, hogy a hasán jön ki s azután a paraszt kölyök, mint valami tropheummal jár-kezel az utcákon, a szegény szerencsétlen állat meg ott eviczkél a nyárson sokszor fél nap, sokszor tovább is. Volt eset rá, hogy csak energikus föllépéssel birtam rákényszeríteni a parasztgyereket, hogy letegye a földre, hogy agyonlőhessem.

Beszélgettem efelől már két helybeli pappal s kértem őket, hogy hassanak oda az iskolában, a templomban, hogy a nép, a tanulógyerek barátkozzék meg az állatvédelemmel s ne kinozza céltalanul az állatot. Hiszen egy-egy beszédhez témának is nagyon alkalmas volna az, ha meggondoljuk, hogy az állatkinzás a gyermeknél, ha megszokottá válik, okvetlen szívtelenségre vezet.

Tettek-e valamit vagy sem? ezt nem tudom, de hogy mai nap is ilyenek az állapotok, azt látom.

S most legyen szabad ráternem arra, ami végett most tulajdonképpen alkalmatlankodom Nagyságodnál s ez a gyenge borjúknak szállítása.

A szarvasmarha ellése korán, december, január hónapokban kezdődik. 3—4 hetes korában a borjút eladják a zsidónak és szállítják (e vidékről) Budapestre a közvágóhidra.

Az én községem a fővárostól 6 mérföldnyire fekszik, de szállítanak még sokkal távolabbról is.

Hát ez a szállítás is, kivált télen, igazán embertelenül történik. Néhány év óta ugyan el van tiltva, hogy összekötözött lábbal szállítsák, de ez nem sok előremenetel.

Itt az embertelenség abban nyilvánul, hogy pl. tőlünk esti 9—10 órakor 5—6 borjút felraknak a kocsira s azután viszik, hogy reggelre Budapestre a közvágóhidra érjenek. Vagyis körülbelül 10 órán át, szabadon, takaratlanul van az a szegény, nemrég született, meleg istállóhoz szokott gyenge jószág, gyakran dermesztő hidegben. Közben a kocsis ingása folytán egy vagy kettő (a gyengébbek) elesnek, azon a többi tapos. És még ha odaérkeztek rögön levágásra kerülnének! De hát ott is, míg eladódnak,

míg megmázsálják stb. stb. eltelik pár óra, úgy hogy ez a szegény állat 12—13 órai kint szenvedett már akkor a dermesztő hidegben, mire levágásra kerül.

E télen néhány szokatlanul hideg nap volt. Tudom, mindig, hogy mikor indítanak borjút Budapest felé s én nem szégyenlem megvallani, hogy e télen két éjjel, midőn már este 9 órakor 9° (R) hideg volt, nem tudtam aludni attól a gondolattól, hogy mit szenved ez a szegény kis jószág takaratlanul a kocsin. (Reggelre 13 fok volt a hideg.)

Pedig talán lehetne segíteni a bajon, szerény véleményem szerint úgy, hogy elrendeltetnék, miszerint *a téli hónapokban gyenge borjút szállítani a fővárosba (vagy Pozsonyba, vagy Brassóba) csakis vágott állapotban szabad.*

Az állat is megkíméltetnék a nagy kinszenvedéstől, a közönség is egészségesebb húst kapna, mert az bizonyos, hogy az az egy éjszakai dermesztő hideget átszenvedett állat, mire levágják, már beteg.

Mert hiszen igaz, hogy annak az állatnak — mi legalább ezt tartjuk — az a rendeltetése, hogy nekünk táplálékul szolgáljon. De az már csak nem rendeltetése, hogy halálát megelőzőleg, minden ok és minden cél nélkül, még irtózatossá is szevedtessünk el vele.

Nem tudom, hogy hol s miként kellene ennek a bajnak orvoslásához fogni, kicsiny az állásom ahhoz, hogy ezt saját csekélységemben én kísérthessem meg s éppen ezért bátorkodtam Nagyságodnál alkalmatlankodni.

Midőn még mély tisztelemnek adnék kifejezést, maradtam

K... cs, 1905. évi március 23-án

Nagyságos uramnak alázatos szolgálója

R..... B...

községi jegyző.

A házi állatokat kinzó élősdiek pusztításáról.

Háziállataink a melegebb idő beálltával sokat szenvednek élősködők okozta bántalmakban; súlyosítja a szenvedést, hogy a lovak farkát csonkítják s megfosztják egyik természetes fegyverüktől, mely pedig a szárnyas kinzók elűzésénél nélkülözhetetlen.

Hogy a bögöly mennyi bajt okozhat, arról ezuttal nem beszélek, csak a félfedelűek rendjébe tartozó élősködők elleni védekezés módzatait óhajtom röviden ismertetni.

A lovak és szamarak tarkóján, nyakán, üstökén és sörénye körül kétféle tetű élősködik u. m. a lótetű és a szórtetű; előbbi vért szív, utóbbi csak szorból és felhámsejtekből táplálkozik.

A lovakat kinzóiktól nem nagyon könnyű feladat megszabadítani; különösen ott, ahol nagy az állatállomány, Goldbeck főállatorvos a következő eljárást ajánlja: 13 liter víz, 13 nagy kanál creolin és fél liter ecetből álló folyadékkal a lovat alaposan megmosatja, különösen az üstökre és sörényre kell nagy gondot fordítani,

mert a rövid, nyári szőr alól oda bujnak a tetvek. Másnap szünetel, harmadik napon bekeni felében olajból, felében petroleumból álló kenőcsrel.

Az 5., 8., 11. napon ugyanígy kell eljárni, a 13. napon az egész lovat lemosatja, a 15. és 17. napon olaj és petroleumkeverékkel bekeneti végül a 19. napon kevés szürke kenőcsöt dörzsöltet el az egész testen. Az eljárást mindaddig ismételni kell, míg nemcsak a tetvek, hanem azok ivadéka, petéi is elpusztultak. Természetesen a szerszámot, jászolt és itató edényeket, szóval az egész istállót gondosan ki kell tisztogatni, az élőködőket és petéiket azokon is kiirtani.

Tetvek kiozzák a *szarvasmarhát, juhót, kecskét, kutyát és macskát* is, azokon bőrvizketést okoznak s a kecskéket és juhokat gypjurágásra kényszerítik. Kiirtásukra használhatók: dohányforrázat, perzsa rovarpor, dohánylevelek forrázata, higanykenőcs, 1 rész benzín és 6 rész zöldszappanból álló kenőcs, petroleum és olaj keveréke, karbolos vizes oldat, ánizsolaj és faolaj keveréke.

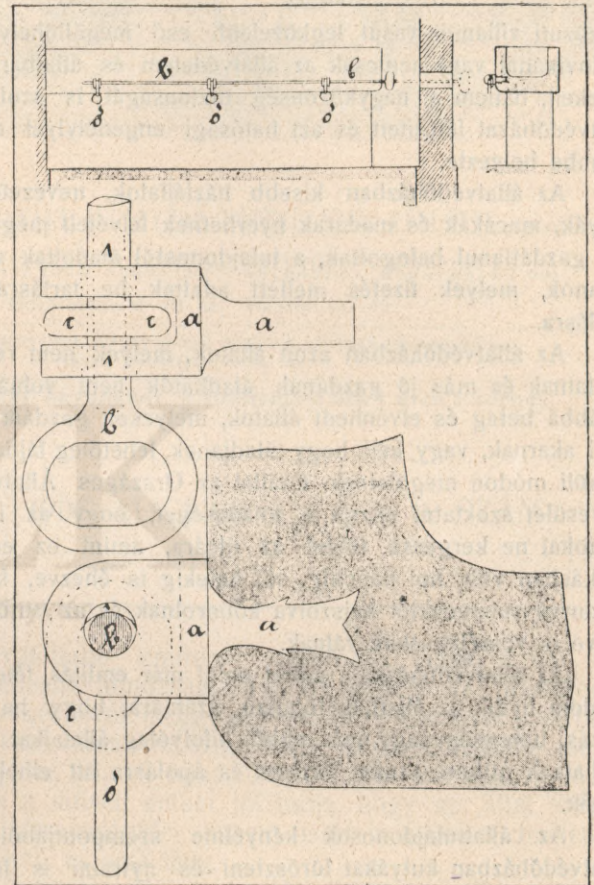
A baromfiakon élőködő tetveket el lehet pusztítani perzsi rovarpornak, 1 rész ánizsolaj és 10 rész faolaj vegyületének, rozmarinolajnak vagy 1 rész ánizsmag és 6 rész víz főzetének a tollakra kenésével. Baromfiak tollát azonban nem szabad sem higanykenőcsrel sem terpentinelajjal vagy carbolos vizes oldattal mosni vagy bedörzsölni.

A baromfiókat is alaposan meg kell tisztogatni, fertőtleníteni, sőt ha lehet kifüstölni, vagy chlorgőzzel pusztítani az élőködőket és ivadékaikat.

Uj készülék szarvasmarhák megkötésére.

Az utolsó évben sok értékes állat esett tüzvész áldozatául, a mi arra indította *Kissing* Frigyes augsburgi állatvédőt, hogy egy készüléket szerkesszen, melynek segítségével a marhákat rendkívül gyorsan lehet kivezetni az istállóból. Az általa tervezett készülék egyszerűségével is kiténik, amennyiben tulajdonképpen csak kötésből, gömbölyű vasrudból és egy vagy több kettős vaskarikából áll. A mellékelt ábrán látható és *a*-val jelzett kőből vagy fából való és csavarral ellátott villák be vannak erősítve a fából, kőből vagy betonból készült rudba, illetve oszlopba. Ezek a kő- vagy favillák az *1*-gyel jelzett helyen nyílással vannak ellátva, e nyílásokon keresztül egy markolattal ellátott vasrud vezet, amelyen olyanképpen van elhelyezve egy vagy több

kettős vaskarika, hogy azok egyikén (*c*) a rud halad keresztül, míg a másik (*d*) szabadon lóg le. Ehhez a szabadon lefüggő karikához lesz az állat az ismert módon kötve. Veszély esetén csak a vasrudat (*b*) kell kihuzni, hogy a vaskarika (*c*) leessék és az állatok kiszabaduljanak. A feltaláló egészen csekély kártérítés ellenében minden kovácsnak megengedi, hogy szabadalmazott készülékét előállíthassa, csak hogy megkönnyítse a készülék gyakori alkalmazását.

Magunk részéről is melegen ajánljuk a gazdák közönség figyelmébe a fent leírt ügyes készüléket és még csak azt a megjegyzést fűzzük hozzá, hogy rendkívül előnyösnek vélnők, ha a vasrud markolata az istálló falán kívül lenne elhelyezve, hogy veszély esetén annál könnyebben és rövidebb idő alatt lehessen kiszabadítani az állatokat.

(Der Tierfreund, 31. évfolyam 1. sz.) K. J.

Egyesületi hírek.

Országos Állatvédő Egyesület.

(IX., Ernő-utca 11—13. sz.)

Telefon 85—12.

Állatvédőház.

A kontinens nagyobb városai állatvédő-egyesületeinek példáját követve az „Országos Állatvédő Egyesület” is

IX., Ernő-utca 11—13. sz. a.

(a közuti villamos-vasút legközelebb eső megállóhelye a Ludovikánál van) nemcsak az állatvédelem és állatbarátok érdekeit, hanem a nagyközönség biztonságát is szolgáló állatvédőházat létesített és azt hatósági engedéllyel most üzembe helyezte.

Az állatvédőházban kisebb háziállatok, nevezetesen kutyák, macskák és madarak nyerhetnek felvételt még pedig gazdátlanul befogottak, a tulajdonostól átadottak vagy olyanok, melyek fizetés mellett adattak be tartásra és ápolásra.

Az állatvédőházban azon állatok, melyek nem reklamátnak és más jó gazdának átadhatók nem volnának, továbbá beteg és elvéhédett állatok, melyeken gazdáik túladni akarnak, vagy kell, hogy túladjanak, lehetőleg fájdalom nélküli módon megöletnek. Ezáltal az Országos Állatvédő Egyesület szoktatni akarja a közönséget, hogy az ilyen állatokat ne kergesse többé az utcára, amint ez eddig szokásban volt, hol napokig, sőt hetekig is éhezve, fázva és durva suhancoktól hajszolva kóborolnak és az emberre nézve is veszélyesekké válnak.

Az állatvédőházban, amint arról már említés tétett, alkalom nyílik az állattulajdonosok számára, hogy ha elutazás, betegség vagy más okból kifolyólag állataikat nem tarthatnák otthon, azokat tartásra és ápolásra ott elhelyeztessék.

Az állattulajdonosok kényelme szempontjából az Állatvédőházban kutyákat fürösztetni és nyíratni is lehet.

Az állandóan állatorvosi felügyelet alatt álló intézet hétköznapiokon 9—12 és 3—6-ig, vásár- és ünnepnapokon 9—12-ig megtekinthető és igénybe vehető.

Levélbeli kívánságra az „Országos Állatvédő Egyesület” bárkinek szívesen elküldi az ügy- és házirendet.

Még arról kell említést tenni, hogy az „Országos Állatvédő Egyesület” az Állatvédőházat 44.000 korona költséggel létesítette; ezen összeg nagyrészt a tagok adakozásából folyt be, főképpen azonban a nemesszivű grófi pár Andrassy Dénes gróf és neje adakozásából, kik 16.000 koronát adományoztak és az egyesület megboldogult alelnökének miletics Etlényi Lajos hagyományából.

A soproni egyesület május havi választmányi gyűlés volt tárgyai, illetve határozatai.

1. Mint új rendes tagok beirattak: Coriary Béla, Dr. Gallus Sándor, Geiger Dezső, Gellis Miksa, Kosztrabszky Ferencz, Mayer Géza és Szilágyi Imre urak (Sopron), a pannonhalmi szent Benedek-rend soproni székháza és „Török és Kremszner” cég (Sopron), Dr. Drexler József ur (Csepreg), Kellner Ferenc ur (Félszerfalu), Darányi Antal ur (Újtelek), Ifju Kühnel Márton ur (Kárász) és Pongrátz Róbert ur (Kismarton.)

2. Madárodú kéretett és küldetett is, (az utolsó gyűlés óta), különféle helyekre, összesen 47 darab.

3. Az 1904. évről szóló évkönyvünket 600 példányban nyomattuk és szétküldtük. Kaptak ilyenent összes tagjaink és megyénk valamennyi iskola-igazgatósága.

4. A „Madárkedvelőink- és madárkereskedőinkhez, valamint madárfogdozóinkhoz is!” címzett, I-ső titkárunk által magyar és német nyelven szerkesztett, a hasznos madarak megvédésére és a hazai kanári tenyésztés terjesztésére vonatkozó felhívást az idén is megküldöttük megyénk összes iskola-igazgatóságainak azon kérelemmel, hogy azt, a községi előljárással egyetértve, függesztessék ki a községi házában. Ezen megkeresésnek megfelelni, megyénk nagyságos alispánja már mult évben körrendeletileg utasította a községi előljárásságokat; remélhető tehát, hogy ezen megkeresésnek már a közgazdaság érdekében is megfelelték.

Városunkban ezen felhívás az idén 46 példányban, két héten át volt kifüggesztve. A kifüggesztést tavaly és az idén is „Kaltenböck és Meller” urak, itteni hirdetési vállalat, ingyenesen eszközöltették. Kiváló szívességükért ezúton is kifejezzük egyesületünk hálás köszönetét.

5. Az itteni Casinó-kertben két új madár-etető házikó lesz felállítva.

6. Könyvtárunk számára a mult hóban 21 darab könyv lett bekötöttve.

7. Miután május hó 1-től szeptember hó végeig társas összejövetelek nem tartatnak, sziveskedjenek t. tagjaink olvasni való könyvek esetleges kiadása végett, nevezett idő alatt a könyvtáros urhoz fordulni.

8. Az utolsó gyűlés óta bejelentetett illetékes helyen, egy lókinzási eset és egy, megyénk valamelyik községi elítélt kutya. Ezen utóbbit tulajdonosa az egyletnél átveheti.

9. Ősszel egy előadó estély rendezése tervezetik. Ennek részletei, az előkészítő bizottság által teendő jelentés alapján, a legközelebbi gyűlés alkalmával lesznek megállapítva.

10. A mult évi soproni ipar- és képzőművészeti kiállítás alkalmával nyert aranyérmét és diszoklevelet, a kiállítási bizottság volt alelnökének közlése szerint egyesületünk legközelebb meg fogja kapni; azok ugyanis még munkában vannak.

Krump Miklós.

*

Mint utólag értesülünk, az aranyérmét és a diszoklevelet a soproni társegyesület már megkapta.

Szerk.

ÁLLATVÉDELEM

○○○ A MAGYARORSZÁGI ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLETEK KÖZLÖNYE ○○○
○○ KIADJA AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET BUDAPESTEN ○○

IX., Ernő-utca 11–13. sz. Telefon 85–12.

Ezen lap közleményeinek utánnomását nemcsak szívesen megengedjük,
hanem tisztelettel kérjük is.

Megjelenik egyszer havonként. || Előfizetési ára 1 évre 2 korona

II. ÉVFOLYAM	1905. AUGUSZTUS	∴ 8. SZÁM ∴
--------------	-----------------	-------------

Az állatok értelméről.

Írta és felolvasta: Reisz Irén polg. isk. tanítónő, 1904 december 11-én, a bajai állatvédők egyesületének közgyűlésén.

Tisztelt hallgatóim!

Midőn egyesületünk nagyrebecsült elnökségétől fölszólítást kaptam, hogy a mai közgyűlésen felolvassak, őszintén megvallom, hogy dilemmában voltam. Az ügy iránti buzgalom és kötelesség-sugallta szöveget a fölolvadás elfogadására indított; ámde csakhamar azon meggyőződés gyökeredzett meg bennem, hogy egy rossz fölolvással egyesületünknek többet árthatok, semmint használhatok. Tisztelt hallgatóim tehát joggal kérdezhetik, hogy miért fogadtam el mégis e kitüntető megbízást? Nos hát azon egyszerű oknál fogva, mert föl tettem magamban, hogy fölolvásom *egy* tekintetben még a legkegyetlenebb kritikát is kiállja, s ez — előadásom rövideje. Elhatározásomat követte a téma megválasztása. Miről beszéljek? Talán az állatok érzelmi világáról? Ez a téma oly költői, hogy azt nálamnál gyöngédebb tollu tagoknak hagyom. Vagy szóljak a régiek állatkultuszáról, amelyben a népek értelmi, érzelmi világa, vallási felfogása megnyilatkozik? Erről

szakavatottabb emberek szóljanak. Tehát akkor az állatvédelem fontosságáról? De hiszen az intelligens embereket arról meggyőzni részint frázisokkal, részben példákkal mutatván arra, hogy saját érdekünk meg kívánja az állatok kiméletét, ma már fölösleges. Mert hiszen a művelt ember jól tudja, hogy az állat nemcsak hasznosságáért, hanem azért is érdemel kiméletet, mert *éző* és *értő* lény.

A természetbúvárok előtt számtalan példa ismeretes, amely fényesen dokumentálja némely állat csodálatraméltó észbeli képességét. A világ ura, az elbizakodott ember az állatoknál *őszönről* szól, saját szellemi életének kiváló megnyilatkozásait — genialitásnak nevezi. A jó izlés rovására nem akarom elkövetni azt a nem egészen önérzetes dolgot, hogy emberi és állati értelmet egy katehóriába sorozzak, de akik az állatok életmódját alaposan megfigyelik, az értelemnek olyan tökéletességét tapasztalták némely állatnál, hogy azt az ember értelmével párhuzamba állítani és összehasonlítani éppen nem szégyenleni való dolog és emberi méltóságunkon nem ejt csorbát.

Az állatok felfogó képességének nagyon szép példáit látjuk az idomított állatokon. Igaz ugyan, hogy ezen esetekben a médiumok tudásának alapja az im-